

անընդադարձությունը, որը դատախազական համար, պ. Մարգարիտյանի գլխին է «Մշակի» օգնությունը: Բայց այդ անընդադարձությունը, որն է դիտարկվող ձեռնարկների կարգերը չը կատարվելը, ոչինչ մի տարածաշրջանում չէ կարող առաջանալ, դիտել պ. Մարգարիտյանի, գլխին է քաղաքի մեծ մասը, որ պայմանները չեն ընդունվել և նոր տեսուչ հրահանգներ համար վաղուց բանակցություններ են սկսված:

Իսկապես, պայմաններ առաջարկվել, հանդեսի ժամանակ հաշուի մեջ չիջել մնալու կամ չը մնալու մասին այնպիսի բաներ էին, որոնք կատարվել են հակառակ պ. Մարգարիտյանի բարի ցանկությունները. այդ մասին նա վերջին օրերը գլխին է անկեղծությամբ բացատրություններ արաւ նոր տեսուչ պ. Լևոն Սարգսյանի ներկայությունից: Եւ պարտի բացատրությունները այնքան լաւ բնատուրուրում են հանդիմանքներն ու գրությունները, որ պէտք է յուսալ որ պարտը չի դաժնալ այդ համագործակցությանը: Եւ իսկ ծառայություն մատուցած կը լինէր դպրանոցին և օգնած կը լինէր հասարակությանը: Պէտք է ըստ մասնի ճանաչելու իր կրթական գործիչների պատկերները:

Ա. Բարսեղյան

ՆԱՄԱԿ ԽՄԱՐԱՅԻՆ

Թիֆլիս, 11 սեպտեմբեր

Տարածաշրջան տեղի է տուել «Մշակի» № 102-ում ապագրած այն լուրը, թէ կոնստանդնուպոլիսի կարգադրությունները Զիզուլայի Աւետիսյան, Աստուածամկն եկեղեցու տաղ ժամանակ Սարգիս Աղաջանյանի պէտք է հոգաբարձական ընտրություն անէ ամսին 14-ին, նոյն եկեղեցու դպրոցների համար, իսկ մինչև հոգաբարձուների հաստատությունը, ինքը կառավարէ դպրոցները երեսփոխանի հետ և ուսուցչական խումբ կազմէ:

Այդ լուրին մի հերքում գրվելը լրագրի № 103-ի մեջ, որը չափերին կարծել տուել թէ իմ կողմից է, քանի որ անորոշ էր գրուած: Ուստի և սրանով տարիպէս եմ հետեւալ բացատրությունը տալու:

Ամսին 2-ին ես հրահանգ էի ուսուցչական ժողով առաջինայ ուսումնական տարվայ համար կարևոր խորհրդածություններ անելու, այնտեղ ներկայ էր նաև տղայոց դպրոցի առաջ վարժուհի տիկ. Մ. Զորանյանց, ժողովի ժամանակ ներս է մտնում անը-Սարգիս Աղաջանյան, երեքօրվան Միտիլիանի հետ, և ծոցից հանկուլ նոյն ուսումնարանի հիմնադիր հանդուգնալ տիկին Կիրեակովայի կտակի պատճենը, յայտնում է. «Կտակի դործվածում կոնստանդնուպոլիսի մեծ պատուիրել է ամսին 13-ին ծխականաց ժողով կազմել և ընտրել այս դպրոցների համար 3 հոգաբարձու, բայց որովհետև այդ հոգաբարձուների հաստատությունները դուրսէ կուշանայ, այդ պատճառով ես և երեքօրվանը իրեն մնալուն անդամներ, պէտք է կառավարենք դպրոցները և ուսուցչական խումբ կազմենք այս տարվայ համար»: Եւ որովհետև նրանք պահանջում էին ինձանից հիմնական փոփոխություններ մտնել դպրոցներում, ուստի այդ բանը պարզելու համար ես դիմելի կոնստանդնուպոլիսի տեղեկություն տալու մասին: Եւ թէ ես դեռ գրաւոր պատասխան չեմ տալու, բայց կոնստանդնուպոլիսի բանալոր յայտնել է ինձ, որ այդ պիտի կարգադրություն չէ եղած ամսին:

Գանձապահ-առաջ-վարժուհի Զիզուլայի Աւետիսյան Ս. Աստուածամկն եկեղեցու դպրոցների տիկին Մարթա Պաշկուկի:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԱՐԱՅԻՆ

Եւրպէր, սեպտեմբերի 8-ին

Խնդրում եմ ձեր լրագրի էջերում տպագրել իմ հետեւեալ երկնորոշը:

Անցեալ սեպտեմբերից դրանք կերպով ինդրած էի հոգևոր իշխանությունից, որ ինձ թոյլատրեն իմ սեփական ծախսով Եւրպէրի սուրբ-Մեսրոպի եկեղեցու գաղթում օրորողաց ուսումնարան հիմնելու, որի պահպանության համար յատկացրել եմ մի խաղովի ազդի, և որի հաստատություն թուղթը վաղուց գնացել է անօր:

Ուսումնարանի շինությունը, համաձայն յատկապէս, կը նստի ինձ վրա մօտ երեք հազար լուրի: Այդին կանխիկ ծախսած եմ հազար լուր: Եւ առհասարակ, և հարկաւոր նիւթերը գնած, որոնք

դարձված են թէ եկեղեցու մէջ, և թէ գաղթում և ամեն իսկէ ժողովուրդը աչքով տեսնում է:

Բայց մինչև այժմ թէ ժողովուրդը, թէ գործակալը, թէ երեքօրվանը և թէ հոգաբարձուները չէ կատարում և չէ ցանկանում կատարելու թէ ընտրած հոգևոր կառավարություն հրամանը, և թէ ընտրած տեսչի գրությունները, և չէ յատկացնում ինձ ուսումնարանի շինություն տեղը, որ սկսեմ իմ խոստացած ուսումնարանի շինությունը:

Սիմէոն Պառաւեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՐԻՐ

Կ. Պօլսից հաղորդում են, որ հայոց Ուսումնական Խորհուրդը մտադիր է հրատարակել մի մանկավարժական թերթ:

ՇՈՒՆԱԿԻՆՑ մեզ գրում են. «Խորհրդան իր հոռնի ժամանակամիջոցում խելք մեզանից մինչև օրս ընդամենը 13 հոգի, և դրանով բաւականացաւ: Սկսած օրոտանի 20-ից այլ ես ոչ մի դէպք չէ պատահել: Այդ կողմից մեր 800 տնից բաղկացած հայաբնակ գիւղը պարտական է դիտարկելու դատաւարի օգնական պ. Մեղիկեղիին, որը ամբողջ ամառ Եւրպէրից չը հեռանալով այլ նստած պատեղ գործում էր, ամենայն օր ման էր գալիս մի ան մի տները, մարքի էր տալիս, և իր ձեռքով դէպինքն կցնաւ անում, որը և չարտեսակվում է մինչև օրս: Սանիտարական խումբը ցրված լինելով, բոլոր գիտարկությունները ընկել էին պ. Մեղիկեղիի վրա և նա գործում էր»:

«Каспий» լրագիրը հաղորդում է, որ Բաքուի մէջ այս օրերս ռադիկալները յայտնվել, որ բազմաթիւ կերպով պարտիկներ ընդհատում են հայ երեխային, 10 տարեկան Սարգիս Արեւանցին:

«Астраханский Вестник» լրագրից տեղեկանում ենք, թէ օրչափ անմիջեմ է շատ անգամ ուսուցչական ուսումնարանների ուսուցիչների դիմաւոր, Կոստանտնուպոլիսից գրում են, որ ուսուցիչները իրանց ուսնի մեծ մասը ստանում են գիւղական համայնքներից (վոյստ), իսկ ուսնի 1/3 միայն դիմաւորից: Անցեալ տարվայ սովի և ներկայ տարվայ խորհրդայ պատճառով գիւղական համայնքները նիւթաւոր մեծ վնասներ կրելով երեք, չորս ամիս, իսկ տեղ տեղ նոյն իսկ միջ ամիս չարտեսակ այլ ես ուսնի չեն վճարում ուսուցիչներին: Մի քանի շաբաթվայ ընթացքում ուսուցիչներին պահում էր «Կարմիր խաչի» ընկերությունը, իսկ այժմ սովից չը մոռնելու համար, ուսուցիչները ստիպված են իրանց ստանալի ուսնի իրաւունքը անբախկալի տոկոսներով ծախել տեղական վաճառատների վրա: Ուսուցիչները պատրաստ են վաճառատներին տարեկան 30—40 տոկոս դիմանել իրանց ստանալի ուսնից, միայն թէ վրիկն սովամահ լինելուց: Բայց վերջինից ուսուցչական, նոյնանուն լուրեր հաղորդում է և «Волжский Вестник» լրագիրը:

Պարիզից մեր տղայած մասնաւոր մի նամակից քաղում ենք հետեւեալ լուրը. «Պարիզում հրատարակվող «Echo de Paris» լրագրում այս օրերս կարգադրել, որ բոլիշները խորհրդով սենյակի օդը մարքելու համար ամենալաւ միջոցն է վառել «Հայաստանի թուղթ» (Papier d'Arménie) անվամբ հոտակա թուղթը, որը բացի դէպինքնից, ցանկաւ յատկաւ թուղթից, ունի և շատ լաւ հոտ: Այդ թուղթը պարտաւորում են Պարիզի մի գործարանում այն ընտրի խոնկից, որ մեղանում Եւրոպայի մի խոնկ են անուանում»:

Մոսկույի «Русская Мысль» ամսագրի մայիս և յուլիս ամիսների տետրակներում տպագրված «Армянский вопрос въ Турции» վերնագրով նամակները արդէն թարգմանվել են մեր գաւառական քաղաքներից միում: հայերն լեզուով և յուստով պիտի հրատարակվեն առանձին գրքով Պետերբուրգում: Այդ յօդուածները թարգմանությունը յանձնարարված է եղել թարգմանողին մայրաքաղաքում կենտ մի պարսի կողմից, որը և խոստացել է հրատարակել զիջք իր հաշուով:

Մեր գրում են ԿԱՂՁՈՒՆԻՑ հետեւալը. «Մեր շրջանում ապրող քրդերի մեծ մասը առաջակա-

նում է պարսկուհի Այդ պատճառով այս շրջանում զանազան եղանակներով ինքներն անպակաս են միշտ: Անցեալ օրերը քրդերի մի հրատակ յարձակվել է շրջանի մի հայաբնակ գիւղի վրա և տարել է գիւղացիներին նախըրը: Ամիշապէս իմանում են կողակներին, որոնք ընկնում են առաջակների ետեւից և սկսում են հրացանաձգություններ և կողակները էլ վիրաւորվածներ և սպանվածներ են լինում: Ցանկալի է, որ առաջակալարոյ քրդերը վերջապէս խստութեամբ պատմվէին և դարվէին խաղաղ գիւղական հայոց աղաքանակութիւնը անընդհատ կողոպտելու: ձգտման համար: Մասնաւոր կողոպտանի շրջանում մենք չափ յանդուգն ու լրջացած ենք տեսնում քիւրդ առաջակներին»:

ԳՈՒՐԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Այստեղ սկսել են արդէն միջերը ծախել, աղքատ դասակարգի տխուր երեսին կրկին ժպտալ երեսաց: Այստեղից այդքանից տանձն ու ինձորը առնվում են և ընկողի ու չորացրած միջերի հետ ճանապարհվում գլխաւորապէս Ասորական: Այս օրերս մի սալ տանի համար կուխ ծաղից կրկին թուղթերի մէջ, որոնցից մէկը արով մահացու վէջք հասցրեց միւսին»:

ԱՐԱՐԱՅԻՑ մեզ գրում են, որ աղքատ փող են ժողովում Պատկանների ընտանիքի օգտին: Թղթակիցը գրում է մեզ, որ արդէն ժողովել են 600 լուրի յիշեալ նպատակով:

Նուխուց ոչ հեռու գտնվող Բաշքուրաղ գիւղից մեզ գրում են. «Այս տարի մուկը և մարիկը ոչնչացնելով շրջանայ բոլոր գիւղերի ցանքերը, միայն Բաշքուրաղ գիւղը ինայնիցին Մի գիւղից այս տարի ոչնչով պակաս արելով չը ստացաւ, քան անցեալ տարին: Համաձայն խորհրդան էլ շատ թիւթ անցաւ մեզանում, գիւղի 500 տուն ընտանիքների ընդամենը 25 հոգի զոհվեցան խորհրդան»:

Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսի հայ ուսուցիչների շրջանում լուր է պտտում, որ հոգևոր բարձր իշխանութիւնը հեռացնում է պաշտօնից թեմական տեսուչ Եղիշ քահանայ Գեղամանին: Մենք տեղեկություն հուշենք թէ որքան ճիշդ է այդ լուրը:

Կ. Պօլսից գրում են, որ հայոց պատրիարքանի վերաշինության դրոշմ յետաձգված է:

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻՑ մեզ գրում են, որ Էջմիածնի վանքի միաբանների խաչերը, որոնք նոր շինվում են, այժմ բաւական յարմարեցրած են բնակություն համար, և արդիւնով վանքի միաբանները ազատվում են նեղ, մութ և խոնաւ խոցերում ապրելուց:

Մեզ խնդրում են յայտնել, որ պ. Ղազարոս Աղաբան չէ ընդունել Ալեքսանդրապոլի հայոց դպրոցի տեսչի պաշտօնը, պայմանների վերաբերմամբ համաձայնութիւն չը կայանալու պատճառով:

«Տարեկանը հայոց լեզուով» մեծանշան վերնագրի տակ, «КАВАЗ» լրագիրը մի լուր է աղաքել, որով հաղորդում է ուսու հասարակութեան, թէ «Տարազ» շաբաթականը անցեալ տարի տպագրեց Տարեկանի «Накануне», վէպը իսկ այս տարին տպագրում է «Рудин» վէպը, թարգմանութեամբ Համբարձում Առաքելյանի: Ուսու լրագրի այդ ուրախացող լուրին մենք պէտք է աւելանենք մի տիպիցնող նկատուրութիւն, որ «Накануне» վէպը (թարգմանութիւն Ե. Ղազարեանի) այնքան անձուռն էր թարգմանված, որ հնար չը կար այն գեղեցիկ գիրքը ընթերցող հասարակութիւն առաջ հանել ուստի հարկ կայ նորից թարգմանելու: Այդպէս ուրեմն, մենք de facto չունենք «Накануне» վէպի թարգմանութիւն: Լաւ կը լինէր կիթ «Рудин»-ի թարգմանիչը աշխատութիւն յանձն առնէր թարգմանելու և «Накануне», առաջարկելով «Տարազին» նորից տալ այդ վէպի թարգմանութիւն իբրեւ ծախի նրա անհոգութեան:

Նոր-Նախիջևանի «Հայունհայ խնամատար ընկերութիւնը» և նոյն տեղի «Հայոց Բարեգործական ընկերութիւնը» այս օրերս հրատարակել են 1891 թվի իրանց հաշիւը: Հաշիւից կրկնում է, որ Բարե-

գործական ընկերութիւնը 1892 թվի սկզբին ունեցել է 60,431 ռ. 30 կօպէկ, «Հայունհայ խնամատար ընկերութիւնը» 1891 թվին մուտք ունեցել է 4,192 ռ. 32 կ. իսկ ելքը՝ 2,853 ռ. 94 կ.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԱՆ ՀԱՅՈՑ ԼՐԱԳԻՐՆԵՐԸ

Արտասահմանի հայոց լրագիրների թիւը—մենք չենք խօսում թիւրքաց հայերի լրագրութեան մասին,—փոքր չէ: Եւրօպայում և Ամերիկայում, նոյն իսկ Հնդկաստանում հրատարակվում են զանազան հայկական լրագիրներ և օրգաններ, որոնք լոյս աշխարհ գալիս՝ մեծ-մեծ խոստումներ են անում, աւետելով հայութեան նոր միտք, նոր գրացմունք, նոր բարոյ:

Այդ լրագիրներից, դեռ ոչինչ չարած, դեռ մի երկու համար չը հրատարակված, ահապէս մուսնանալ են և կրկին են դնում հասարակութեան գլխին, պահանջում են որ իրանց բաղմամբ լաւ բանորդներ տան, պահանջում են որ իրանց օգտին նուիրատուութիւններ անեն, հանգամանակութիւն սկսեն, և նոյն իսկ բաւական նուիրատուութիւններ են ստանում:

Շատ լաւ: Բայց հարցնում ենք. ինչ են ստանում, իրանց այդ լրագիրները, հատարակութիւնից շատ բան պահանջող, և հայ ազգի գլխին աւետարաններ կարդացող այդ օրգանները:—Այդպէս, նրանք բարեկրճարար կատարում են այն բոլորը, ինչ որ Եւրօպայում, Ամերիկայում կամ Հնդկաստանում հրատարակվող ամեն մի հայ լրագրի պարտքն է՝ արեւօք նրանք հասկանում, ըմբռնում են այն դերը, որ իրանց կոչված են նրանք այն բոլոր յարմարութիւններից, որ ներկայացնում է նրանց համար քաղաքակիրթ Եւրօպան, լուսաւոր Ամերիկան:

Ով կարդացել է կամ տեսել է արտասահմանեան որ և է հայոց լրագիր,—նա իսկոյն կը պատասխանի ոչ: Ոչ որ և է ինդիքի լուրջ պարզաբանութիւն, ոչ և որ է այլու հարցի հետեւողական ուսումնասիրութիւն, ոչ ընտան հարցի հետ հիմնական ծանօթութիւն, ոչ խոր համոզմունք, ոչ հաստատ ուղղութիւն, ոչ մի նոր միտք, ոչ մի անկեղծ, հաւատացած բերանից բղկած խօսք—ահա այդ լրագիրների գոյնը: Իսկ զրա փոխարէն՝ ինքնազոյլութիւն, սանձարձակ գրախօսութիւն, անհիմն և անհեթիկ գատողութիւններ, երեխայական մտքեր, անվերջանալի փոփոխամտութիւններ և անյատակ դատարկութիւն,—ահա դրանց լուսնադրակութիւնը:

Հատկապէս է, ուրեմն թէ ինչու այդ խոցով, որովորի լրագիրները, չը նայած շրջապատող բարեբաւեան հանգամանքներին, ոչինչ հող չեն կարողանում ստեղծել իրանց գոյութեան համար, և դիտարար ատղերի նման ծովում անհետանում են, ոչինչ հեղք, ոչինչ գիւծ չը թողնելով իրանց յետեւից:

Ապա ինչու համար են ծնվում դրանք...

Խ. Մ.

ՈՒՍՈՒՑՁԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ Կ. ՊՈԼՍՈՒՄ

Այս օրերս Կ. Պոլսում դուժարված էր հայոց ուսուցչական ժողովը: Ժողովին ներկայ էին միմիայն Կ. Պոլսի հայ ուսուցիչները: Գաւառները բացակայ էին, ինչպէս միշտ:

Ժողովում ինչպէս կրկնում է Կ. Պոլսի լրագիրները հաղորդանքներ, խօսվում էին անվերջանալի ճաւեր, ոգևորված սանձաբանութիւններ,—պայտեցիների միակ դուրսութիւնը:

Ժողովի կրկնող նկատում, ընկնելով այն հարցը, թէ նախալրվարաններում ինչ ուսումներ պէտք է աւանդել, ընդունվել է մի բանաձև, որ ահա առաջ ենք բերում.

Նախալրվարանի մէջ աւանդել Կրօնական, բարոյական և քաղաքացիական կրթություն:

Ընդլրացում և դիր. Հայ լեզու և հայ գրականութեան տարերք ու օսմաներէն. Փրանսերէն (կամաւոր). պատմութիւն և աշխարհագրութիւն.

Դարձական գիտելիք իրաւագիտութեան և քաղաքական անտեսողութեան.

Տարերք բնագաւառական, բնագիտական և աստղական գիտութիւնների, տեղեկութիւնների և նոյն այլ և այլ գործածութիւնների.

